

Putins Ryssland

A.Politkovskaja

October 13–20, 2007

Sovjetunionen imploderade. Fr många var detta en oerhård verraskning, fr andra dremot något förväntat som de sett komma under en lång tid. Sovjet kollapsade men ur dess ruiner uppkom inte den skäna nya världen av demokrati och fri företagsamhet som många ansett vara den logiska konsekvensen när väl en hindrande ideologi har undanrjuts. Sovjetunionen kollapsade, men teruppstod bara i en annan form. En perverterad form där den gamla skylande ideologin hade kastats av och den gamla sovjetstaten nu framstod i all sin nakna skrämande skräpplighet. Fri företagsamhet gäller, en r och hänsynslös kapitalism, som likt parasiten hmningslöst suger nringen ur sitt offer. Korrruptionen när oanade höjder, eller skall man säga snkor. Nu kan man knappast lasta en ensam man fr allt detta, men frfattarinnan, en djrv och sanningsskande journalist, kan inte annat än se Putin som symbolen fr allt detta som hon s innerligt hatar. Putin r en liten man, en obetydlig lakejtyp, som gjort karrir inom KGB och aldrig vxt ut ur de värderingar en sådan karrir svl frutstter som utvecklar och inpräntar. En man som bokstavligen fått sin makt och hrlighet pådyvlad. Han m inte vara personligt ansvarig fr alla de ofrätter som ständigt pgr i detta Sovjetiska arvtagarrike, men han personifierar det klimat som gr dessa vergrepp mjliga.

Anna Politkovskaja r journalist och hon skriver som en journalist. Tiden r knapp, indignationen r stark, och orden formligen stockar sig. Hon r inte ute fr att analysera och frst, hon r ute fr att rapportera, vara vittne, förhindra att det vidriga glms och frnekas. Hon r en röst som skriker, hest och hetsigt. Men sådana röster behvs mer än väl i detta moderna Sovjet, där alltför många av dessa tystas, inklusive s smningom frfattarinnans egen.

Vi startar i Tjetjenien, detta vidriga smutsiga krig, väl s grymt som den amerikanska nrvaron in Irak, ja rentav grymmare, än mera cyniskt, ironiskt nog ven legitimerat med hänvisning till denna frmenta terrorism, som givit s många regimer världen ver 'carte blanche'. I Tjetjenien pgr grymheter, men grymheter på många plan, ty inte enbart mellan ryska militrer och civilbefolkning, utan ven, vilket r mycket karaktäristiskt, fr att inte sga unikt, fr den moderna sovjetstaten, grymheter inom den ryska armén sjlv. Den ryska armén r på grnsen till kollaps, och inom den rder total rttlshet. Varandes en armé r den en hierarkisk, verordnad stlls mot underordnad, men vergreppen gr bara t ett hll. Detta gr bilden moralisk tvetydig, vra sympatier splittras och frvirras. Skillnaden mellan offer och frvare suddas ut. Den tappre soldaten gr sin plikt, men nd bestraffas han. Men andra sidan vad menas med att han utfr sin plikt om inte att utva vld och avkrva offer?

Schizofrenin, som utgr ett kenneärke av den moderna sovjetstaten, blir speciellt tydlig just i krigsmakten. Frfattarinnan far tvrs genom Sibirien de de stligatse utkanterna av sovjetvldet nämligen Kamtjatka. Där finns en modern och ddlig kärnvapenstyckad undervattensflotta. Men de officerare som har ansvar fr denna r groteskt underbetalda. Dock gr de sin plikt fr kung Putin och fosterlandet. Man kan inte annat än fatta sympati fr deras pliktksla, deras ansprklshet, men samtidigt varfr skall man detta? Om det r på dessa trofasta pelare en formidabel krigsmakt hlls under armarna, skall vi d verkligen applådera

detta? Eller nr Politkovskaja beskriver nnu ett mmande fall i den post-sovjetiska krigsmakten, skall man d verkligen lta sig dras med, sympatisera, flla trar, det rr sig ju nd om yrkesmrdare, som ingenting annat kan eller vill kunna, och som obnhrligt infrlivas ssom lejda avrttare den stund de intrder i det civila livet. Det r ngonting som inte stmmer. Vra moraliska slutsatser str i stndig strid med varandra, all ansats till konsistens kollapsar. Detta r det moderna sovjetsystemets dilemma, de stndiga kollapserna, som r s att sga inbyggda i systemet.

S Politkovskaja ger fallstudier. Officerare som begtt krigsfrbrytelser men som nda skyddas av systemet, hur domstolar korrumpas och pressas att utfra order frn hgore ort. Dock mirakel intrffar, och som alla mirakel visar de sig vid nrmare granskning inte vara helt och hllt mirakulsa. Den inhemska opinionen r frtvinnad, men det finns ju fortfarande en utombordes (man frestas nstan att skriva utomjordisk) opinion, och Putin och hans gelikar r fortfarande knsliga fr sina anseenden gentemot utlndska kollegor. Och hr och dr i systemet finns det russin som under gynnsamma omstndigheter kan uppmana svl civilkurage som sunda moraliska instinkter. D och d fr en historia om inte ett lyckligt slut s tminstone ett ngorlunda hyggligt slut.

Men den ryska armén r inte hela den moderna sovjetstaten, ej heller politikerna och maffian. Hur klarar sig det enklare folket, det hyggliga, de som utgr frfattarinnans vnner och bekantskaper? Den nya sovjetstaten har medfrt mjligheter, speciellt fr de mindre nogrknade. En pikant historia bildar en av Politkovskajas vinnors den. En slags omvnd askungesaga, i vilken en kuvad kvinna, tar till vara de kommersiella mjligheterna och vinner rikedom, och med hjlp av denna kan hon hmnas p sina nrmaste. Hon skiljer sig frn sin omjlige make, skaffar unga lskare, politiskt inflytande, och nnu mera pengar. Ja vad finns det egentligen fr tak fr en lyckosam affrsman som lyckats navigera mellan maffian och politiken, ofta fretrdd av samma personer om n med ngot olika hattar. Denna historia fr hon grna skriva, hennes vninna r nrmast stolt ver hur hon ftt pengar att stinka. Det r dock en undantagshistoria, fr de flesta blir det vrre, och fr vissa blir det katastrof. Ett fall rr en ung begvad man som njuter en privilegerad anstllning men som frfaller, tar till flaskan, hotar sin fru till livet, ochb tar sedan sin nya sammanboende av daga, hamnar i fngelse och kloster, blir omvnd, helig , men ytterst stt totalt frdrvad och farlig.

Och tjetjeterna. Dessa lever som paria i Moskva, utsatta fr rasistiskt godtycke, stndigt riskerande att bli haffade av polisen, misshandlade och fngslade. Tjetener sticker ut i den annars ganska homogena massan. De ses som terrorister och ovrldiga sin existens. Det hela r skrmmande vlbekant. Isolerade och utpekade, smutsiga och marginaliserade, utgr de en grupp som kan frintas utan strre protester.

Tv dramatiska inrikespolitiska hndelser hr till Tjetjenenska kriget till. Tv gisslandraman. Det frsta i en teater i Moskva, dr terroristerna gasades ihjl tillsammans med en stor del av dess gisslan. DEt viktigaste fr regimen var inte att rffa individuella liv utan regimen egna anseende. 'Collateral Damage' som den amerikanska termen heter. Sjukhusen var ofrberedda, de allra flesta dog helt i ondan. Hjlpn kom fr sent och den hjlp som oftast kom var otillrcklig. Det andra i Beslan. En dramatisk fritagning dr ocks , med skottlossning och hiskelig mannaspillan. Sdant lr ha intrffat ven under den gamla sovjettiden, men d tystades det ner. Nu i den moderna sovjetstaten tystas det ocks ner, men inte nnu lika effektivt, men detta kan vara bare en tidsfrga. Nr pressens rster vl r tystade kommer

stabiliteten och fridfullheten lgra sig vnligt ver landet, och den smutsiga tiden kommer vara ett minne blott.

October 26, 2007 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden* ulfp@chalmers.se